

Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

ПРИНЦИПИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Кредитні відносини в економіці базуються на певній методологічній основі, одним з елементів якої є принципи кредитування. Вони покликані розв'язувати триєдине завдання: стимулювати розвиток підприємств - позичальників, сприяти зміцненню грошового обігу в державі і забезпечувати безперервну циркуляцію позичкового фонду, досягаючи при цьому ефективної реалізації перерозподільної функції.[1; с. 24].

Принципи банківського кредитування - це основні вихідні положення, на які спирається теорія і практика кредитного процесу. Ці вихідні положення обумовлені цілями та завданнями, що стоять перед банками, а також об'єктивними закономірностями розвитку і функціонування кредитних відносин. Кредитний процес вимагає від банків і всіх господарських суб'єктів чіткого дотримання принципів кредитування.

У науковому плані єдино правильним є системний підхід до дослідження принципів кредитування. В системному підході реалізується і конкретизується наукове розуміння принципів кредитування як взаємопов'язаної цілісної сукупності певних положень (понять.)

Можна виділити три основні рівні системи принципів банківського кредитування:

- загальноекономічні принципи кредитування (відповідність ринковим відносинам, раціональності і ефективності, комплексності, розвиткові);
- особливі принципи кредитування, поза якими кредит втрачає свій специфічний економічний зміст (поверненості, забезпеченості, строковості, платності, цільової спрямованості);
- часткові, одиничні принципи кредитування, або правила кредитування, які впливають з кожного особливого принципу й можуть по - різному проявлятися в конкретних кредитних операціях.

Загальноекономічні та особливі принципи кредитування, а також правила кредитування взаємопов'язані, певним чином вони взаємо переходять одне в одне.

Центральне місце в системі принципів банківського кредитування посідають особливі принципи кредиту. Саме вони відображають економічну сутність банківського кредиту.[2; с. 45].

Принцип поверненості означає, що кредит має бути повернений позичальником банкові. Установи банків можуть надавати відстрочку повернення позички, стягуючи за це підвищений відсоток. Цей принцип вважається вихідним у системі банківського

кредитування. Він впливає із суті кредитних відносин, адже якщо позичка не повертається, втрачається економічний зміст кредиту. [2; с. 47].

Строковість кредитування пов'язана з визначенням для позичальника чіткого періоду користування коштами і кінцевого моменту їх повернення банку. Це означає не просто повернення кредиту, а повернення у заздалегідь обумовлений строк, порушення якого може нівелювати сутність кредиту як економічної категорії. Для комерційного банку своєчасне повернення наданих у позичку коштів є ключовим фактором підтримання належного рівня ліквідності, отже, і можливості забезпечення виконання усіх своїх зобов'язань перед вкладниками і кредиторами. [3; с. 15].

У разі порушення принципу строковості банк пред'являє до позичальника фінансові вимоги. Строк кредиту - це період користування позичкою. Він розраховується з моменту одержання позики (зарахування на рахунок позичальника або сплати платіжних документів з позичкового рахунка позичальника) до її кінцевого погашення.[2; с. 47].

Аналіз практичної діяльності комерційних банків у галузі надання кредитів свідчить, що реалізація зазначеного принципу пов'язана з проблемами загального стану економіки держави, що зумовлює порушення термінів повернення позичок і зростання безнадійної кредитної заборгованості. Підтвердженням цього є характеристика якості кредитного портфеля комерційних банків України. [1; с. 26].

У Положенні НБУ "Про кредитування" зазначено: "Принцип забезпеченості кредиту означає наявність у банку права для захисту своїх інтересів, недопущення збитків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальника". В підручнику "Финансы, денежное обращение, кредит" принцип забезпеченості кредиту трактується так: "Цей принцип полягає у необхідності забезпечення захисту майнових інтересів кредитора у разі можливого порушення позичальником узятих на себе зобов'язань і знаходить практичне відображення в таких формах кредитування, як позика під заставу або під фінансові гарантії. Особливо актуальний у період загальної економічної нестабільності". [4; с. 28].

Деякі кредити можуть надаватися і без забезпечення, якщо банк на це дає свою згоду. Відсутність забезпечення може бути викликана як об'єктивними причинами, коли економічна природа кредиту не передбачає вкладання коштів у матеріальні цінності (наприклад, на виставлення акредитивів), так і суб'єктивними, коли банк на це іде свідомо, страхуючи свій підвищений ризик великими позичковими відсотками.

Принцип платності означає, що кредит має бути повернений позичальником банкові з відповідною оплатою за його користування. Кредит як комерційна операція обов'язково має приносити кредиторів певний дохід у формі відсотків. Відсоток - плата позичальника у

кредитних відносинах. Банк вимагає від позичальника не тільки повернення одержаної позики, а й сплати відсотка за її використання. [2; с. 48].

Цільовий характер кредитування зумовлює необхідність направлених наданих у тимчасове користування коштів лише на цілі, передбачені кредитним договором між банком і позичальником. Це передбачає використання відповідних ресурсів тільки при реалізації тих проектів і господарських заходів, які були заздалегідь проаналізовані банком на предмет економічної ефективності, тобто окупності затрат і можливості підприємства повернути позичку. Саме ефективність здійснюваних позичальником витрат з використанням коштів банку має бути основою цільового направлення кредиту в ті чи інші проекти, а не на придбання товарно - матеріальних цінностей. [3; с. 16].

Л. Рябініна виділяє ще принцип диференційованого характеру кредитування. Банки в процесі кредитування диференціюють позичальників, тобто з метою захисту власних інтересів застосовують суб'єктивний підхід до надання позичок. Це зумовлено прагненням мінімізувати чинники, що призводять до їх неповернення. Як правило, диференціації передуює аналіз кредитоспроможності позичальників, за рівнем якої їх і поділяють на групи чи класи. Деякі банки оцінюють не лише рівень кредитоспроможності позичальника, а й ризиковість цілі, з якою береться позика, що, на наш погляд, має сенс.

На жаль, принцип диференційованого характеру кредитування належно не відображено ні в Положенні НБУ "Про кредитування", ні в проекті Закону "Про банківський кредит". [4; 28].

Принципи кредитування стимулюють економічну зацікавленість суб'єктів кредитних відносин у найкращих результатах своєї діяльності. Тому суттєвою ознакою сучасного етапу реалізації принципів банківського кредитування є те, що вони, будучи взаємопов'язаними між собою, сприяють посиленню заінтересованості суб'єктів кредитних відносин в ефективності результатів діяльності.

Використана література:

1. Сусіденко В. Практичні аспекти забезпечення принципів банківського кредитування // Економіка України.- 2007.- № 7.-с. 24-29.
2. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. - К.: Т-во "Знання", 2002.-125 с.
3. Дзюблюк О.В. Інтеграція банківського та промислового капіталів і кредитні відносини // Економіка України.- 1999.- № 10/11 с. 11-17.
4. Рябініна Л. Теорія і практика кредитних відносин в Україні // Вісник НБУ.- 2002.- №1 .- с. 26-29.